

SCENARIUSZ ZAJĘĆ

DLA NAJSTARSZYCH GRUP PRZEDSZKOLNYCH,
KLAS 1,2 i 3 SZKOŁY PODSTAWOWEJ

WSTĘP

BOHATERON x MŁODE GŁOWY W TWOJEJ SZKOLE 2024

Nauczycielko/Nauczycielu,

otrzymujesz materiały edukacyjne przygotowane w ramach akcji BohaterON x MŁODE GŁOWY w Twojej Szkole 2024, z pomocą których przeprowadzisz lekcje z zakresu edukacji historyczno-patriotycznej na temat Powstania Warszawskiego oraz będziesz potrafił/a zaopiekować się emocjami, które mogą pojawić się u Twoich uczniów w związku z omawianym tematem.

„Niezwykła piosenka” to propozycja 45-minutowych zajęć rekomendowanych dla najstarszych grup przedszkolnych i uczniów 1, 2 i 3 klas szkół podstawowych.

Podstawą scenariusza jest opowiadanie Magdaleny Górskiej pt. „Niezwykła piosenka”. Wśród ulicznych strzałów, młodzi bohaterowie – Maniek, Różia i Zosia – odnajdują sposób na walkę z okupacyjną rzeczywistością, tworząc piosenkę dla Powstańców. Czy melodia, która łączy smutek z radością, może być tajną bronią przeciwko lękom wojny? Opowieść osadzona w realiach Powstania Warszawskiego pokazuje siłę przyjaźni i nadziei w trudnych czasach.

W trosce o odbiorców naszych materiałów na początku scenariusza znajdziesz „**Kwadrans dla MŁODYCH GŁÓW**” – wskazówki i zadanie od psycholożki Joanny Szulc, ekspertki projektu „MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym”. Dzięki nim poradzisz sobie z bezpieczną rozmową na trudne tematy.

Dziękujemy i ogromnie doceniamy to, że zaprosiłaś/eś nas na swoje zajęcia.

Zespół BohaterON x MŁODE GŁOWY

METRYCZKA

Temat: Każdy z nas może walczyć o wolność, ale nie każdy w taki sam sposób.

Czas trwania: 45 minut

Autorka: Patrycja Karykowska – nauczycielka-bibliotekarka w Bibliotece Szkolnej „U Sowy Poczytajki” w Szkole Podstawowej nr 27 im. K. K. Baczyńskiego w Kielcach, laureatka Złotego BohaterONa im. Powstańców Warszawskich 2023 w kategorii „Nauczyciel”. Edukator, cosplayerka, animatorka życia kulturalnego społeczności szkolnej, artystyczna dusza.

Grupa docelowa: dzieci przedszkolne (6 lat), uczennice i uczniowie klas 1, 2 i 3 szkoły podstawowej

Materiały do zajęć

- komputer z głośnikami i dostępem do internetu
- ekran lub tablica multimedialna
- czyste kartki
- kredki lub mazaki do kolorowania

Materiały dydaktyczne

- opowiadanie Magdaleny Górskiej „Niezwykła piosenka”
- załącznik nr 1 – funkcje pełnione w Powstaniu Warszawskim
- załącznik nr 2 – archiwalne zdjęcia
- załącznik nr 3 – kolorowanka
- załącznik nr 4 – ilustracja do uzupełnienia

Cele lekcji

Uczeń/uczennica:

- rozwija umiejętność słuchania ze zrozumieniem;
- rozumie, że każdy człowiek – mały i duży – może walczyć o wolność, ale każdy na swój sposób;
- po zapoznaniu się z funkcjami, jakie pełnili najmłodsi w czasie Powstania Warszawskiego, pojmując, że walka o wolność to nie tylko walka z bronią w rękę;
- wie, jak wyglądali uczestnicy Powstania Warszawskiego – potrafi wymienić charakterystyczne cechy ubioru powstańczego.

Przebieg zajęć:

WPROWADZENIE DO 15 MIN

- Dzieci poznają treść opowiadania Magdaleny Górskiej „Niezwykła piosenka”. Materiał został udostępniony w formie ilustrowanego pliku PDF oraz nagrania audio. Nauczyciel/ka może samodzielnie przeczytać tekst dzieciom, włączyć go do wysłuchania lub przeczytać na głos wspólnie z dziećmi z podziałem na role.

KWADRANS DLA MŁODYCH GŁÓW

Nauczycielko, Nauczycielu.

Proponujemy Ci poprowadzenie zajęć na temat, który może się wydawać trudny dla dzieci z najstarszych grup przedszkolnych i klas 1–3. Wojna, Powstanie Warszawskie, walka o wolność – czy dzieci w tym wieku rozumieją, o co chodzi? Tak, jeśli dostaną opowieść i ćwiczenia dopasowane do ich możliwości i etapu rozwoju.

Być może zastanawiasz się także, czy warto takim maluchom opowiadać o tym, co smutne i trudne. Wielu z nas, dorosłych, ze wszystkich sił chce chronić dzieci przed niepokojącymi treściami. I słusznie! Jednak zarówno opowiadanie „Niezwykła piosenka”, jak i przygotowany do niego scenariusz zajęć nie pokazują grozy wojny.

Niosą za to ważny przekaz, potrzebny współczesnym dzieciom:

- trudnymi sprawami świata dorosłych powinni się zajmować dorośli, nie dzieci;
- każdy, niezależnie od wieku, może czynić dobro;
- dzieci mogą pomagać dorosłym, na swój sposób, zgodnie z tym, co potrafią i na co są gotowe;
- przyjaźń, miłość – to najcenniejsze, co można mieć.

Na co warto zwrócić uwagę podczas tej lekcji? Ty najlepiej znasz swoich uczniów i na pewno wiesz, co może być dla nich trudne. Jednak, gwoli przypomnienia:

- obserwuj, jak poszczególne dzieci zareagowały na temat opowiadania;
- jeśli w grupie/klasie są dzieci z Ukrainy albo mające kontakt z uchodźcami z terenów objętych wojną, zachowaj szczególną ostrożność na sygnały świadczące o przeżywaniu trudnych emocji;
- akceptuj wszystkie emocje – bo wszystkie emocje są naturalną reakcją organizmu i ważną informacją. Jeśli jakieś dziecko nie chce brać udziału w rozmowie, przeszkadza innym, pamiętaj, że za każdym zachowaniem kryje się jakaś przyczyna (np. możliwe napięcie). Podejdź do takiego zachowania ze spokojem, nie oceniaj dziecka.

Poniżej znajdziesz propozycje pytań, które mogą być zaproszeniem dzieci do rozmowy o treści opowiadania i propozycję zadań dla nich.

- **Kot Alojzy obserwował to, co dzieje się na podwórku. Co widział i słyszał?**

Usiądźcie teraz wygodnie, zamknijcie oczy, weźcie trzy głębokie oddechy. Przez chwilę nasłuchujcie i postarajcie się uchwycić jak najwięcej dźwięków, które do was docierają. To proste ćwiczenie uważności pomaga w skupieniu. Podsumuj je, pytając dzieci, jakie dźwięki zapamiętały).

Jeśli w Twojej grupie są dzieci z deficytami słyszenia, możesz pominąć nasłuchiwanie i poprosić: Wyobraźcie sobie, że wygrzewacie się na słońcu, jak kot Alojzy.

Jak się czujecie? Może macie ochotę się przeciągnąć albo pomruczeć? Przeznacz na to ćwiczenie ok. 2 minut. Co czujecie, kiedy dorośli mówią o wojnie?

Uprzedź uczniów, że tu nie ma dobrych i złych odpowiedzi, bo wszystkie emocje, jakie przeżywamy, są w porządku. Pytasz, bo masz w sobie ciekawość i chcesz zrozumieć ich sposób odczuwania. Możliwe są bardzo różne odpowiedzi, od smutku, lęku, niepokoju, po niezrozumienie i nudę.

- **W opowiadaniu dzieci ciągle słyszą, że nie mogą walczyć. Dlaczego? Cemu starsi chłopcy i tata nie zgadzają się, by Maniek im pomagał?**

Ważne jest moderowanie rozmowy w taki sposób, by jasno wybrzmiało, że: dorośli powinni chronić dzieci przed złem i niebezpieczeństwem; dorośli czasem nie zgadzają się, by dzieci brały w czymś udział; każdy człowiek jest ważny i ma prawo brać udział w ważnych dla niego wydarzeniach, ale każdy w taki sposób, jaki jest dla niego odpowiedni.

- **Wasi rodzice albo opiekunowie czasem Wam czegoś zabraniają. Np. nie pozwalają grać w gry dla starszych dzieci, dorosłych albo oglądać niektórych filmów. Jak myślicie, dlaczego?**

Warto naprowadzić uczniów na odpowiedzi świadczące o tym, że dorośli chronią dzieci przed tym, co dla nich nieodpowiednie.

- **W jaki sposób Maniek, Różia i Zosia pomogli tacie i innym dorosłym?**
- **Jaką melodię mogła mieć ich piosenka? Gdybyście mieli ją zatańczyć, jakby to wyglądało?**

Pozwól dzieciom na chwilę ruchu – to może być marsz, wymachiwanie rękami, skoki, ale jeśli ktoś proponuje spokojny rytm, to też jest w porządku.

Na koniec – przypomnijcie sobie kota Alojzego. Wyobraźcie sobie, że, tak jak on, siadacie spokojnie i obserwujecie świat. Weźcie trzy głębokie oddechy i podnieście rękę, gdy będziecie gotowi, by przejść do dalszej części lekcji

MODUŁ I DO 15 Min

Nauczyciel/ka prowadzi z dziećmi rozmowę:

Jak mógł wyglądać uczestnik/uczestniczka Powstania Warszawskiego?

Na początek dzieci próbują odpowiedzieć, jakie elementy ubioru powstańczego pojawiły się w opowiadaniu (Józio – furazerka z orzełkiem; tata Mańka i Rózi – biało-czerwona opaska na ramieniu). Dla przypomnienia można wyświetlić ilustracje z 6 strony opowiadania.

Następnie nauczyciel/ka rozdaje dzieciom **załącznik nr 1**, gdzie przedstawione zostały postaci pełniące różne funkcje w powstaniu: powstaniec, łączniczka, sanitariuszka i harcerz Harcerskiej Poczty Polowej.

Nauczyciel opowiada dzieciom o elementach ubioru powstańczego, wskazując m.in. na:

- niezwykle częste nakrycie głowy, jakim była wojskowa **furazerka** w kolorze oliwkowym z orzełkiem wz. 19 lub hełm z biało-czerwonym otokiem;
- **biało-czerwona opaska**, noszona na dramieniu, często opatrzona pieczęciami lub wyszywanymi nazwami oddziałów;
- **biała opaska z czerwonym krzyżem** oraz torba sanitarna z czerwonym krzyżem w przypadku sanitariuszki, pozwalająca na przenoszenie najpotrzebniejszych medykamentów;
- w wielu przypadkach dziewczęta do Powstania wychodziły z domów ubrane jak na spacer na bulwary wiślane – tak, aby nie wzbudzać podejrzeń patroli niemieckich na ulicach, jednak lekkie sukienki, sweterki czy kobiece pantofelki nie sprawdzały się w czasie długich tygodni Powstania. Z czasem każda dziewczyna marzyła o zdobyczym kombinezonie wojskowym lub cieplejszym okryciu na chłodne noce, stąd też popularność **poniemieckich kurtek/bluz „panterek”**;
- **chustki pod szyją**, ten element był charakterystyczny dla jednego ze zgrupowań powstańczych, z jednej strony pełnił rolę znaku rozpoznawczego, z drugiej nioś wymiar praktyczny, jako prowizoryczna maseczka w razie pożaru czy dużego zadymienia.

Nauczyciel/ka kontynuuje z dziećmi rozmowę:

Jakie role w Powstaniu Warszawskim mogli pełnić jego najmłodsi uczestnicy?

Nauczyciel/ka odnosi się do słów bohatera opowiadania – taty Mańka i Rózi „Każdy z nas może walczyć o wolność, ale nie każdy w taki sam sposób...”; pyta dzieci, jak rozumieją to zdanie i czy wiedzą, jakie funkcje w Powstaniu mogła pełnić młodzież i dzieci.

Nauczyciel/ka moderuje rozmowę i w razie braku pomysłów, poddaje uczestnikom zajęć kolejne przykłady i pokazuje archiwalne zdjęcia (**załącznik nr 2**):

- najstarsi chłopcy i mężczyźni najczęściej walczyli z bronią w rękę;
- dziewczęta i kobiety często pełniły rolę sanitariuszek przy oddziałach powstańczych lub szpitalach polowych;
- chłopcy i dziewczęta pełnili również rolę łączników i łączniczek przy oddziałach, przenosząc meldunki i rozkazy;
- harcerki i harcerze działali w ramach Harcerskiej Poczty Polowej, przenosząc listy i przesyłki (warto zaznaczyć że listy mogły zawierać określoną liczbę słów – 25, szacuje się, że podczas Powstania młodzie listonosze dostarczyli blisko 200 tys. przesyłek);
- chłopcy i dziewczęta pełnili również rolę kanalarzy i kanalarek – strażników i przewodników po kanałach (była to cenna droga ewakuacji w razie zagrożenia dla całych oddziałów powstańczych);
- ponadto dzieci i młodzież pomagali przy budowie barykad, pełnili rolę strażaków – gasili pożary i wyciągali ludzi przysypanych gruzami, opiekowali się kuchniami polowymi i pomagali przy wydawaniu posiłków, wspierali opiekę nad dziećmi w powstańczych „ochronkach”, itd.

MODUŁ II DO 10 Min

Dzieci otrzymują czyste kartki oraz przybory plastyczne, ich zadaniem jest

(do wyboru przez nauczyciela):

- pokolorowanie bohaterów opowiadania – mieszkańców kamienicy przy ulicy Olkuskiej w Warszawie (**załącznik nr 3**),
- namalowanie kadru z życia kamienicy i jej podwórza, widziany oczami kota Alojzego (**załącznik nr 4**).

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ DO 5 Min

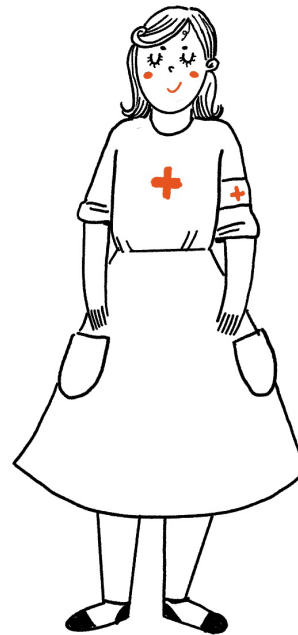
Na zakończenie zajęć dzieci prezentują grupie swoje prace plastyczne i opowiadają, np. dlaczego zdecydowali się tak pokolorować konkretnego bohatera opowiadania czy też dlaczego wybrali taki, a nie inny kadr z życia kamienicy widziany oczami kota Alojzego.

POWSTANIEC

HARCEŹ

SANITARIUSZKA

ŁĄCZNICZKA

Grupa harcerzy pomagająca w akcji tłumienia pożaru kamienicy, źródło: MPW

Listonosze Harcerskiej Poczty Polowej, źródło: MPW

Różyczka Goździewska - dziewczynka, która pomagała w szpitalu polowym kompanii „Koszta”, źródło: Wikipedia

Łącznicy grający w warcaby na podwórzu, źródło: MPW

